

איך מנעה מחלתו של מנהיג את השגתו

כאיתולוגיה של מנהיגות

עימות זה הוליד בו דלקת-עצבים (נויריטיס), שהצריכה תקופת הבראה והחרימה ממושכות בברמודה ובאנגליה. אם הפרישות וההעדויות הממושכות שלו בי אותה תקופה היו בעלות רקע פסיכוסומטי, מאטי, התגלו גם שתי אפיונות נוספות שחשפו את קיומה של מחלה אורגנית. בתחילת שנת 1905 נותח וילסון, על-פי אחת הגירסות היה זה ניתוח-שבר. גירסה אחרת, זו של רופאו האישי: היה זה ניתוח-טחורים. שטיפה-הדם שמהם סבל וילסון הראייה בעינו השמאלית, שבגללם נועץ בד"ר שוויניץ בחודש מאי 1906, היוו בסיס רציני לאבחנה שנוקם חסר-יתקנה כבר נגרמו למערכת-העורקים שלו.

רופא אחר, שבדק את וילסון באותה עת, ד"ר סטנגל, קבע אבחנה אופטימית יותר, גרס כי הפגיעה בעורקים היא בעלת אופי מתון, ואין שום איבתון של התפשטות המחלה. "דרימ-שמעות מסוג זה", אומר יו' לאטאנג בספרו, "היא מוצדקת אם היא תורמת לאופטימיות של הפאצינט ומונעת נכות". מחלת הסתיידות-העורקים, שממנה סבל וילסון, היתה מסוג המחלות הנייטיות העלולות להיגרם כבר בתקופת ההגרות המוקדמת. היא נמצאת תמיד ב"התליך של התקדמות. השינויים שאובחנו אצל וילסון, בגיל הצעיר-חסרת של 49, למרות שהיו מינימאליים, לא יכלו להיפ"תר. לדעת לאטאנג, רק בהמצאה לתקופת-מנוחה של שלושה חודשים.

בעיקבות העימות שהיה לו כנשיאה של אוניברסיטת פרינסטון, נענה וילסון להצעה להיכנס לחיים הפוליטיים מטעם הממשלה הדמוקרטית. הוא נבחר תחילה כמושלגה של ניו-ג'רסי ואחר כך, בבחירות של 1912, נבחר כנשיא ארצות-הברית. ההערכה היא, שכאשר החל בכהונתו כי נשיא היה מצבו הגופני מעורר. הוא נחנך באינטלקט יוצא-דופן ובשליטה בלתי-רגילה במילה הכתובה והמדוברת. אז לא היה מי שיעריך זאת, אולם כיום, בהסתמך על בדיקת העבר הקליני שלו, ברור שבועמודו על סף הבית-הלכן נשאו כמה מתכונות מזגו של וילסון, כמו הסימנים המוקדמים של הסתיידות-העורקים, את זרעי ההרס. קובע לאטאנג, עבר מחקרו על וילסון: "בגלל אישיותו הרגילה והקפדנית, ועקרונותיו הדתיים והמוסריים הקשוחים, הישווה וילסון את ה"פשרה לכישלון, ואפילו לחטא. תכונה מסוג זה היא בבחינת מותרות בג'ונגל הפוליטי, שבו קשה לאדם להרשות לעצמו יושר מוחלט".

כיום במידה רבה לאייכותל של וודרו וילסון לתפקיד בתקופה שלאחר חתימתו, אי-יתפקוד זה היה תוצאה ישירה של מצב בריאותו, שהלך והידרדר, ושנבע ממנו לממש את הכוונות הנעלות שהיו מנוחות ביסודו של חוזה-ורסאי, שהיה מבוסס במידה רבה על רעיונותיו.

בספר הנושא את השם הפאתולוגיה של המנהיגות מקדיש הרופא יו' לאטאנג, ש"התמסר לחקר ההשפעה של מחלות מנהיגים על ההיסטוריה, פרק שלם ומאלף לקשר שבין אייכותל התיפקוד של וילסון בעת כהונתו כנשיא לבין השתלשלות המ"אורעות ההיסטוריים בתקופתו ולאחר מכן. קובע לאטאנג בספרו: "החוק של 'הכל או לא כלום' חל על פוליטיקאים, וציבורי-הבחורים חייב להיות מודע לכך שהם נוטים לישמר על שילטונם, לטוב או לרע. בעת בריאות טובה או בעת מחלה — אם לא עד המוות, לפחות עד לאחר שהרחיקו כבר הרבה מעבר לשיאם. בוחרים ואורדים הם בלתי-מציאתיים אם יחשבו שיש בכוחם לישמר על מנהיגם במיטתו ולמנוע את הסיכונים הכרוכים בדעיכתו.

מדינאים אינם חכמים יותר מאשר אלופריאגורוף בבחירת הרגע הנכון לת"לות בו את כפפותיהם. אלה המונעים עליידי שאתנות, אידיאליים או מתחים פסיכולוגיים בלתי-מודעים ובלתי-מוגדרים, מתעלמים מהחוקים והסיכונים. ה"עולם יהיה דל יותר ללא אנשים הקוראים תגר על הסיכונים ומשיגים את הבלתי-אפשרי: אך הוא יהיה טוב יותר אם אפתם אנשים לא יראו בהפגנת עוצמה נפשית וגופנית אתגר אישי נוסף, שעליום להתמודד עמו".

לוב מסרה או הודעה כי מצבו של ראשי הממשלה משביע-רצון. ככל שהתארכו ימי האישפון, כך הפכו ההודעות מעודדות ומרגיעות יותר ויותר: מ"משיב"ע רצון" הפך מצבו של בגין ל"טוב", אחר-כך השי"תנה ל"טוב-מאל" וממנו הפך ל"מצויין". ורק כששחרר מבית-החולים נמסר כי הוא סבל מדלקת בקרום-הלב.

הבעייה במיקרים מסוג זה היא, שאין בידי הציבור שום אמצעים המבטיחים קב"לת דיווח אובייקטיבי ומהימן על מצבם הבריאותי של מנהיגיו. האתיקה הרפואית ושכובעת היפוקרטס מונעים מהרופאים למ"סור מידע מלא על תולדות מחלותיהם של הנמצאים בטיפולם — גם אחרי מותם. אולם ההיסטוריה מלמדת שפעמים רבות היה גורל אומות ומדינות מופקד בידיהם של אנשים שהיו בלתי-כשירים להנהיג אותן בשעות משבר בגלל מצבם הבריאותי.

לפני שהפך לשר-החוזן של ארצות-הברית, בשנת 1961, פירסם דין ראסק מאמר מעמיק בנושא זה. לא היו לו ספקות בקשר לכוח הגושאק בידיהם של מנהיגי מדינות, וכתוצאה מכך לסיכונים הגוב"עים מהיותם בלתי-כשירים למלא את תפקידם. "הרשימה הבינלאומית של אותם ש"נשאו באחריות גדולה בעת היותם חולים היא ארוכה, ויש החלטת, שבראות טובה היתה עשויה לכוונן בדרך שונה". אחת הפרשות ההיסטוריות הבולטות ב"יותר, המאשרות תופעה זו, היא פרשת וודרו וילסון, נשיאה ה-28 של ארצות-הברית.

אני בריא! לא חסר לי כלום! הכריז ראש-הממשלה, מנחם בגין, בעת שנשא השבוע נאומו מדיני בפני מרכז תנועת-החרות. וכאילו כדי לא להותיר ספק בלב חסידיו, שפרצו במחאות-כפיים סוערות לשמע הצהרתו זו, שב והכריז שוב ושוב: "אני בריא מאוד!"

בשבועות האחרונים, מאז נאלץ רופאו האישי של בגין, הפרופסור מרווין גוטמן, לצאת בהודעה רשמית, כי "מצב בריאותו של ראש-הממשלה הוא מצויין", וכי עד כמה שידוע לו ראש-הממשלה מתפקד כראוי, יוצא מנחם בגין מגידרו כדי להור"יחל על כל מה שצב-בריאותו תקין ושפיר. הוא מתדלל כלי-כך להמחיש זאת, עד שכמה ממקורביו הביעו לאחורנה דא"גה, ש"מרב מאמצים להוכיח שהוא בריא עלול בגין לחלות!"

מטוב למצויין - והלאה

מרות שהוא מצליח לא מעט במאמ"ציו אלה — העוקבים אחריו בימים הר"אחרונים מציינים כי הוא נראה מאושר ונ"מדים מכלי שיהיה בארבעת החודשים הר"קודמים — נראה כי בגין מודע לספקנות הכללית הרווחת בציבור לגבי ההצהרות המרגיעות על מצב בריאותו.

ספקנות זו גברה דווקא קרב אותם שהיונו לנאומיו הפומביים האחרונים, ש"גילו בהם סימנים בלתי מעודדים ביותר, שאינם אופייניים לנאומיו בעבר. תופעות של כשל-לשון, עירבוב מיוג, ניתוק ב"רצף המחשבות, ובהקשר הלוגי שבמיבנה המישפטי, הן העדויות הייצוגיות היח"דות, שעל פיהן ניתן ללמוד על השינוי שהתחולל בבגין בחודשים האחרונים. הן עומדות בסתירה להצהרות המרגיעות, הר"מוכרות את ההודעות הרפואיות שנמסרו לציבור אחרי שמנחם בגין אושפז, זמן קצר אחרי המהפך. מייד עם האישפון בבית-החולים איכ"י

משאבת-קיבה וחרוכות

ר' יצחק המי"א עמו לבית-הלכן את ה"מיכשור הפואי שליחה אותו בעבר, שכלל משאבת-קיבה לטיפול בבעיות-העי"כול שלו ותזינת-תרופות משככות-כאבים, שבהן השתמש כנראה כדי להקל את כאבי-הראש וכאבי דלקת-העצבים, שמהם סבל.

ביום השבעתו כנשיא היתה אחותו של וילסון מעורבת בתאונת-דרכים, והרופא שטיפל בה עורר את התעניינותו של וילסון, חקירה העלתה ששמו של הרופא היה קרי גרייסון, וילסון ביקש שהוא ימונה כרופאו האישי בבית-הלכן וכעוררו לענייני חיליהם.

במשך 11 שנים עמד גרייסון במגע יומיומי עם וילסון, ועל-פי מסורת רופא"ה המשפחה הוא ה"גם ללידי טוב וליועץ אישי לנשיא. הוא לא הסתפק בטיפול בסימפטומים של המחלות שמהן סבל ויל"סון, אלא הדגיש שבפני הנשיא את העור"ש של החיים על-פי סדריים קבוע. מנוחה מספקת והתעמלות יומיומית. היה זה גריי"סון שסילק ממחיצתו של הנשיא את מש"אבות-הקיבה ואת תזינת המזרפא שלו, כיוון שהניח כבר אז — ארבעים שנה לפני שמדע הרפואה אישר זאת — של"תרופות משככות-הכאב שנטל וילסון היתה השפעה מרעילה על תיפקוד כליהותו.

למרות תחזיתו הקודרת של וירר מיצ'ל, היתה בריאותו של וודרו וילסון מניחה את הדעת בתקופת כהונתו הראשונה כי נשיא. בעת שנאבק נואשות כדי להותיר את ארצות-הברית מחוץ למלחמת-העולם ולשמור על מעמדה הנייטראלי, כזה היה מצב בריאותו גם במהלך חלקה הראשון של תקופת-כהונתו השנייה.

בגין אמריקאי

ר' וודרו תומאס וילסון נולד בסטאוני טון שבמדינת וירג'יניה בשנת 1856. העבר הרפואי שלו הוא ארוך ומסובך. מבט לאחור מוביל למסקנה שהוא היה חולה כרוני מוביל שנות חייו. אופי מחלותיו היה צריך לעורר דאגה עוד לפני שנבחר לנשיא.

אהבה נכזבת לאחת מדודנותיו גרמה לו להתמוטטות נפשית כבר כשהיה בן 24. למרות שנישואיו מעבור חמש שנים, ומי נוינו כפרופסור למיטפטיס, ולכלכלה-מדינית ב"גיה בלווג'רסיט פרינסטון, גרמו לו אדר"שר רב, אובחנו אצלו התמוטטות-עצבים נוספות בשנים 1895 ו-1899. במצבים אלה הוא היה מחפש נקמה באזורים כפריים ובנגליה, שם מצא ינהומים, רועג ואפי שרות להתרענות. בחירתו כנשיא אוני"ברסיטת פרינסטון, בשנת 1902, לא השי"קטה את מצבי-הכפיה הפנימיים שלו, ולא שיככה את המתחים הייצוגיים שלו. בתפקידו כנשיא פרינסטון היה וילסון נחוש בדעתו להעלות את אמות-המידה האקדמיות של האוניברסיטה ליישם בה שיטות חדשות ומהפכניות. מתוך מטרה לשפר ולפתח את החיים האינטלקטואליים של הסטודנטים. הוא נתקל בהתנגדות חריפה מצד סגל האוניברסיטה ונאמניה. תוך זמן קצר הפך וילסון, בעל כושר-הדיבור המעולה והמחשבה הבהירה, מוקד של שינאה כללית.

בעיקר הכאיבה לו ההתנגדות כלפיו מצד אחד מידידיו הקרובים, הפרופסור היבן, שכמה קץ לידדות ביניהם. וילסון היה כבר אז איש עקרונות-ברזל, ולא היה מסוגל להתפשר. מבחינה זו יש דימיון

לחלות את הנכפכות

ב חדרים וכאולמות של בתי-הספר לרפואה בפילדלפיה תלויים דיוקנור"תיהם של כמה מגדולי הרופאים של אר"צות-הברית, אלה הם הרופאים שטיפלו באישי-ציבור ורבי-מדינה, שהשפיעו ב"שעתם על גורל ארצות-הברית. לימוד כמה מהמיקרים שהיו תחת השגחתם עשוי להע"ריק הבנה טובה ועמוקה יותר של המאור"יעות שהתרחשו בתקופתם. בין אלה תופ"סים מקום-כבוד רופאים ידועים, כמו דה"שוויניץ וסילס וירר מיצ'ל, שנמנו עם רופאיו של וודרו וילסון.

דה"שוויניץ איבחנו כבר בשנת 1906, בעת שמלאו לו וילסון 50 שנה, שליקוי ראייה, שעליו התלונן וילסון, הוא תוצאה של ניוון עורקים. הוא יעץ לו לווילסון לפרוש מכל פעילות ולחיות כפנסיונר. וירר מיצ'ל, שבדק את וילסון בשנת 1913, הטיל ספק אם יוכל הנשיא האמריקאי להשלים את תקופת כהונתו הראשונה. אבל הדיאגנוזות של שני רופאים גדו"לים אלה הופרכו. וודרו וילסון הצליח לשמור על בריאות מתקבלת על הדעת עד להכרות שבייתה-הנשק במילחמת-הע"רם הראשונה, בסוף שנת 1918. אלא שאז חלה הידרדרות מהירה במצב-בריאותו, שהפכה לא רק טרגדיה אישית, אלא גרמה לשואה בינלאומית.

וילסון היה איש שפעל יותר מכל אדם אחר למען השגת שביתת-נשק ולכ"ריתת חוזה-השלום בתום מלחמת-העולם הראשונה — המוכר כחווה ורסאי — בין מעצמות ההסכמה המנצחות לבין גר"מניה המנוצחת. היסטוריונים רבים סבורים כיום שזרע מלחמת-העולם השנייה, הגדולה והגוראה שבמלחמות האנושות,

